

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nika Intihar

Percepcije slovenske javnosti do migrantov po letu 2000

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nika Intihar

Mentorica: doc. dr. Simona Zavratnik

Somentor: izr. prof. dr. Samo Uhan

Percepcije slovenske javnosti do migrantov po letu 2000

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Zahvalila bi se mentorici doc. dr. Simoni Zavratnik in somentorju izr. prof. dr. Samu Uhanu za strokovno pomoč in usmerjanje pri pisanju diplomske naloge.

Prav tako bi se zahvalila družini in prijateljem za vso podporo v času študija.

Percepcije slovenske javnosti do migrantov po letu 2000

Diplomska naloga je analiza javnomnenjskih raziskav o migrantih v slovenskem prostoru po letu 2000. Temelji na analizi empiričnih baz European Social Study, European Values Study/World Values Study in International Social Survey Programme. Migranti v Sloveniji predstavljajo 5% celotne populacije. Integracija migrantov je obojestranski proces, tako vključevanja migrantov v družbo kot sprejemanja migrantov s strani družbe. Nezdosten razvoj teh dveh procesov lahko hitro pripelje do nestrpnosti v družbi, etnične distance ter diskriminacije. Analiza javnomnenjskih raziskav je pokazala, da migranti slovenski javnosti še vedno predstavljajo grožnjo tako na gospodarskem kot kulturnem področju, vendar se percepcije v primerjavi s preteklimi leti spreminjajo v smer manjšanja izražanja predsodkov in da slovenska javnost razlikuje med zaželenimi in nezaželenimi migranti; med zaželene migrante spadajo izobraženi migranti iz evropskih držav, med nezaželene pa nekvalificirani delavci, državljani neevropskih oz. tretjih držav. Iz pregleda javnomnenjskih raziskav je razvidno tudi, da stopnja izobrazbe ter politična opredeljenost vplivata na izražanje predsodkov proti migrantom; višja kot je stopnja izobrazbe, manjše je izražanje predsodkov in obratno. Desno politično opredeljeni so nagnjeni k večjemu izražanju predsodkov.

Ključne besede: migracije, javno mnenje, slovenska javnost, predsodki.

Perceptions of Slovenian public to migrants after 2000

This thesis is an analysis of public opinion surveys on migrants in Slovenia after 2000. It is based on the analysis of empirical bases, such as European Social Study, European Values Study / World Values Study and the International Social Survey Programme. In Slovenia, migrants represent 5% of the Slovenian population. Integration of migrants is a reciprocal process, so the integration of migrants in society and acceptance of migrants by the society. Insufficient development of these two processes can quickly lead to intolerance in society, to the ethnical distance and discrimination. Analysis of public opinion surveys indicated that Slovenian public still see migrants as a threat, both in economic and cultural areas. But the perception compared to the previous years is changing in a direction of reducing expression of prejudice. The Slovenian public also distinguish between desirable and undesirable immigrants; educated migrants from European countries represent desirable migrants, while unqualified workers from non-European countries represent undesirable migrants. Based on a review of public opinion surveys, the level of education and political orientation also affect the expression of prejudice against migrants; higher level of education means lower expression of prejudice, and vice versa, the right political oriented society has higher expression of prejudice as the left political oriented society.

Keywords: migrations, public opinion, Slovenian public, prejudices.

Kazalo

1	Uvod.....	7
2	Definicije migracij	9
2.1	Vzroki za priseljevanje	10
3	Priseljevanje v Slovenijo po obdobjih	10
4	Statistika v Sloveniji	11
5	Javno mnenje	14
5.1.1	Stereotipi	15
5.1.2	Zaželeni in nezaželeni migranti.....	15
5.2	Pregled že opravljenih raziskav	16
6	Empirične baze.....	16
6.1	International Social Survey Programme - ISSP	16
6.2	European Values Study/World Values Study – EVS/WVS	17
6.3	European Social Survey - ESS	17
7	Empirični del.....	18
7.1	Vpliv spremenljivk	18
7.1.1	Vpliv stopnje izobrazbe na mnenje o migrantih.....	18
7.1.2	Vpliv politične opredeljenosti na mnenje o migrantih	21
7.2	Primerjava po letih.....	22
7.3	Preverjanje hipotez	26
8	Sklep	28
9	Literatura.....	31

Kazalo grafov

Graf 4.1:	Naraščanje števila tujih migrantov v Republiki Sloveniji po letih	12
Graf 4.2:	Starostna sestava tujih državljanov v Republiki Sloveniji.....	13
Graf 4.3:	Sestava tujih državljanov iz evropskih držav v Republiki Sloveniji po narodnosti .	13

Kazalo tabel

Tabela 7.1: Vpliv izobrazbe na delež odgovorov, kako pomembne so naslednje kvalifikacije	18
Tabela 7.2: Vpliv stopnje izobrazbe na delež strinjanja s trditvami	19
Tabela 7.3: Strinjanje s trditvijo, da se/so nekatere rase	20
Tabela 7.4: Vpliv politične opredeljenosti na delež odgovorov, kako pomembne so naslednje kvalifikacije	21
Tabela 7.5: Vpliv politične opredeljenosti na delež strinjanja s trditvami	21
Tabela 7.6: Strinjanje s trditvijo, da se/so nekatere rase	22
Tabela 7.7: "Kaj menite, v kolikšnem obsegu naj Slovenija dovoli priseljevanje ljudi s podobnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije?"	23
Tabela 7.8: "Kaj menite, v kolikšnem obsegu naj Slovenija dovoli priseljevanje ljudem z drugačnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije?"	23
Tabela 7.9: "V kolikšnem obsegu naj Slovenija dovoli priseljevanje ljudi iz revnejših držav zunaj Evrope?"	24
Tabela 7.10: Delež, koliko naj Slovenija dovoli priseljevanja	24
Tabela 7.11: "Ali menite, da je v splošnem dobro ali slabo za slovensko gospodarstvo, da prihajajo živet k nam priseljenci iz drugih držav?"	24
Tabela 7.12: "Ali menite, da je kulturno življenje v Sloveniji zaradi priseljencev v splošnem ogroženo ali obogateno?"	25
Tabela 7.13: Delež strinjanja s trditvijo	25

1 Uvod

Zaradi množičnega prihoda migrantov v Evropo v zadnjem letu je tema priseljevanja v današnjem času zelo aktualna. Kadar je govora o migrantih, se mnenja o (ne)sprejemanju zelo razlikujejo, zato se bom v diplomski nalogi ukvarjala s percepcijami slovenske javnosti do migrantov.

Čeprav pojav migracij sega v daljno preteklost, so se širše mednarodne migracije v Sloveniji začele pojavljati šele po drugi svetovni vojni. Takrat se konča obdobje množičnega izseljevanja iz Slovenije (Dolenc 2007).

Enotna definicija migracij ne obstaja, saj je ta odvisna od metodologije beleženja. Tako vsak raziskovalec sledi definiciji, ki se mu zdi najbolj primerna za njegovo raziskovanje. Najsplošnejša definicija migracij je definicija International Organization for Migration (IOM), ki migracije definira kot " gibanje prebivalstva, ki vključuje kakršno koli gibanje ljudi, bodisi čez državne meje ali znotraj države, ne glede na trajanje, obliko ali vzroke" (2006, 47). V diplomski nalogi bom raziskovala percepcije slovenske javnosti do tujih državljanov, zato se bom osredotočila na mednarodne migracije. Oprla se bom na splošno definicijo, ki ji sledi tudi avtor Bučar Ručman (2014, 161), ko pravi, "da so mednarodne migracije gibanja ljudi prek meje države, v katerih migrant spremeni državo običajnega prebivališča."

Migranti se pri integraciji v večinsko družbo soočajo s številnimi težavami. Integracija ne pomeni samo prilagajanje etničnih manjšin večinski populaciji, temveč tudi sprejemanje etničnih manjših v večinsko populacijo. Prav tako kot se morajo priseljenci prilagoditi življenju v državi priselitve, morajo biti tudi enakopravno sprejeti v večinsko družbo. Nezdosten razvoj teh dveh procesov lahko hitro pripelje do nestrpnosti v družbi, do etnične distance ter do diskriminacije (Medvedšek 2007). Priseljenci, njihovi potomci ter pripadniki različnih etničnih manjšin so tako velikokrat obravnavani kot "tvorci problemov, kot potencialna grožnja obstoječim kulturnim normam, narodni identiteti in suverenosti države, kot konkurenca na trgu delovne sile, kot posamezniki, katerih lojalnost državi je sumljiva" (Medvedšek 2007, 188).

Cilj diplomske naloge je pregledati empirijo ter analizirati javnomnenjske zaznave o migrantih v slovenskem prostoru. Zanimali me bodo trendi percepcij slovenske javnosti do migrantov po letu 2000. V diplomski nalogi me bo zanimalo predvsem, kakšna so stališča slovenske javnosti do vprašanja migracij, kako so se percepcije slovenske javnosti do

migrantov spreminjale po letu 2000, prav tako bom poskušala v primeru, da so se percepcije spremenile, ugotoviti vzroke, zakaj so se le-te spremenile. Namen diplomske naloge je tako longitudinalni pregled raziskav European Social Study, European Values Study/World Values Study in International Social Survey Programme. Zanimalo me bo predvsem, kako so se mnenja slovenske javnosti preoblikovala.

Pred začetkom raziskovanja mnenj slovenske javnosti o temi migracij sem na podlagi raziskovalnih vprašanj postavila dve hipotezi.

H1: Mnenja slovenske javnosti, da migranti predstavljajo grožnjo, se v primerjavi s preteklimi leti spreminjajo v smer manjšanja izražanja predsodkov.

H2: V percepcijah slovenske javnosti obstaja razlika med zaželenimi ter nezaželenimi migranti. Med zaželene migrante spadajo izobraženi državljani držav članic Evropske unije, med nezaželene pa nekvalificirani delavci, državljani držav tretjih držav. Te razlike se skozi čas ohranjajo ter tudi večajo.

2 Definicije migracij

Med avtorji ni strinjanja o definiciji migracij, tako da enotna definicija ne obstaja. Avtorji se pri raziskovanju tako oprejo na definicijo, ki se jim zdi za njihovo analitično rabo najprimernejša, ali pa migracije sami definirajo, saj je definicija odvisna od metodologije beleženja.

Kot ena izmed najbolj splošnih definicij, ki zajame največje število migracij, je definicija International Organization for Migration (IOM) in migracije definira kot "gibanje, bodisi čez državne meje ali znotraj države. Gre za gibanje prebivalstva, ki vključuje kakršno koli gibanje ljudi, ne glede na trajanje, obliko ali vzroke; vključuje tudi migracije beguncev, razseljenih oseb, osebe, ki so bile prisiljene zapustiti svoje domove, in ekonomske migrante" (2006, 47).

Tako kot ne obstaja enotna definicija migracij, ne obstaja enotna definicija osebe, ki migrira, torej migranta. IOM z izrazom migrant označuje "vse primere, ko oseba samostojno, brez vpliva drugih zunanjih dejavnikov, sprejme odločitev, da bo migrirala zaradi "osebnih ugodnosti". Ta pojem torej vključuje osebe in njihove družinske člane, ki potujejo v druge države ali območja, da si izboljšajo materialne ali socialne razmere ter nadaljnje možnosti zase in za življenje svojih družin" (2006, 46).

V diplomski nalogi se bom oprla na splošno definicijo, ki mednarodne migracije definira kot "gibanja ljudi prek meje države, v katerih migrant spremeni državo običajnega prebivališča" (Bučar Ručman 2014, 161).

Čeprav pojav migracij sega v daljno preteklost, so se širše mednarodne migracije tako v Sloveniji, kot drugje po svetu, začele pojavljati šele po drugi svetovni vojni (Dolenc 2007).

Sodobne mednarodne migracije se od preteklih migracij razlikujejo po treh ključnih značilnostih: 1. Delež žensk med migranti se hitro povečuje. Skoraj polovica migrantov je ženskega spola. Razlog za tradicionalne migracije žensk je bil najpogosteje združitev družine, danes pa ženske migrirajo neodvisno, z razlogom ekonomskih migracij. 2. Meje med tradicionalnim razlikovanjem med državo izvora, državo prehoda ter državo migracije so vedno bolj zabrisane. V današnjem času migracij države opravljajo vse tri vloge hkrati. 3. Medtem ko so včasih bile vse migracije stalne, so sodobne migracije začasne. To velja tako za tiste migrante, ki se selijo iz ene države v drugo, kot za tiste, ki v državi priselitve že nekaj časa živijo (Koser 2007).

2.1 Vzroki za priseljevanje

Ključnega pomena za razumevanje, zakaj se posamezniki odločijo za migracije, je razumevanje vzrokov za le-te. Na migracije vplivajo različni zunanji dejavniki: ekonomski, socialni ter politični. Med dejavnike privlačnosti neke države za migrante spadajo možnosti zaposlitve v državi priselitve, možnost doseganja višjega dohodka, izobraževanje, boljši življenjski standard ipd. (Bogue v Josipovič 2006). Prav tako lahko med dejavnike privlačnosti prištejemo tudi socialno mrežo v državi priselitve, formalni status migranta (legalno ali ilegalno bivanje) itn. (Bučar Ručman 2014).

Dolenc priseljence razdeli v štiri kategorije glede na razloge za migracije. Deli jih na ekonomske, osebne in družinske, prisilne selitve ter migracije zaradi drugih razlogov. Ekonomski migranti so tisti, ki so se preselili z namenom zaposlitve. Sem prišteva tudi tiste migrante, ki so se preselili zaradi izobraževanja ter se nameravajo po študiju zaposliti v državi priselitve. Pod osebne in družinske razloge sodijo selitve zaradi poroke z osebo, ki živi v državi priselitve, združitev družine ali selitev celotne družine. Pod prisilne selitve so uvrščeni priseljenci, ki so se morali preseliti zaradi različnih vojaških ali političnih razmer v državi. Migrante je v posamezne kategorije težko umestiti, saj se te med seboj velikokrat prepletajo (Dolenc 2004).

Avtorji pri motivih za preseljevanje velikokrat pozabijo na migracije zaradi okoljskih sprememb. Morda zato, ker ne obstajajo dokazi o neposredni povezavi med migracijami ter okoljskimi spremembami. Kot pravi Black, (v Bučar Ručman 2014, 174) "so ljudje že od nekdaj zapuščali območja, kjer je življenje težko, bodisi zaradi pomanjkanja vode, nezaposlenosti, političnih pritiskov ali kombinacije teh ali drugih dejavnikov." K okoljskim migracijam lahko prištevamo tudi selitve zaradi naravnih nesreč, kadar pride do tako močnih vplivov na okolje, da je na določenih mestih nemogoče preživeti (Bučar Ručman 2014).

3 Priseljevanje v Slovenijo po obdobjih

Ključna prelomnica v zgodovini priseljevanja v Slovenijo je druga svetovna vojna, s katero se konča obdobje velikega izseljevanja iz države. Kot začetek ekonomskega priseljevanja v Slovenijo lahko označimo obdobje 60-ih. Čeprav se je število priseljencev povečalo, je Slovenija še vedno veljala za državo odseljevanja. Razlogi za odseljevanje so bili predvsem ekonomski, izseljeval pa se je predvsem izobražen kader. Prelomnica priseljevanja v Slovenijo je leto 1970, ko se v državi začne obdobje pozitivnega selitvenega prirastka, kar pomeni, da se je v Slovenijo več ljudi priselilo kot izselilo. Obdobje 70-ih tako velja za

obdobje največjega priseljevanja v Slovenijo v vsej njeni zgodovini. Takrat pride do hitrih sprememb v narodnostni sestavi prebivalstva Slovenije. Že od začetka obdobja priseljevanja v republiko Slovenijo je največji delež priseljencev prihajal iz republik nekdanjih članic Jugoslavije. Ta delež se je v obdobju 1981-1990 nekoliko umiril. Po osamosvojitvi Republike Slovenije je delež teh priseljencev še vedno znašal 80%, vendar se je povečal delež ilegalnih migracij ter prisilnih migracij (Dolenc 2007).

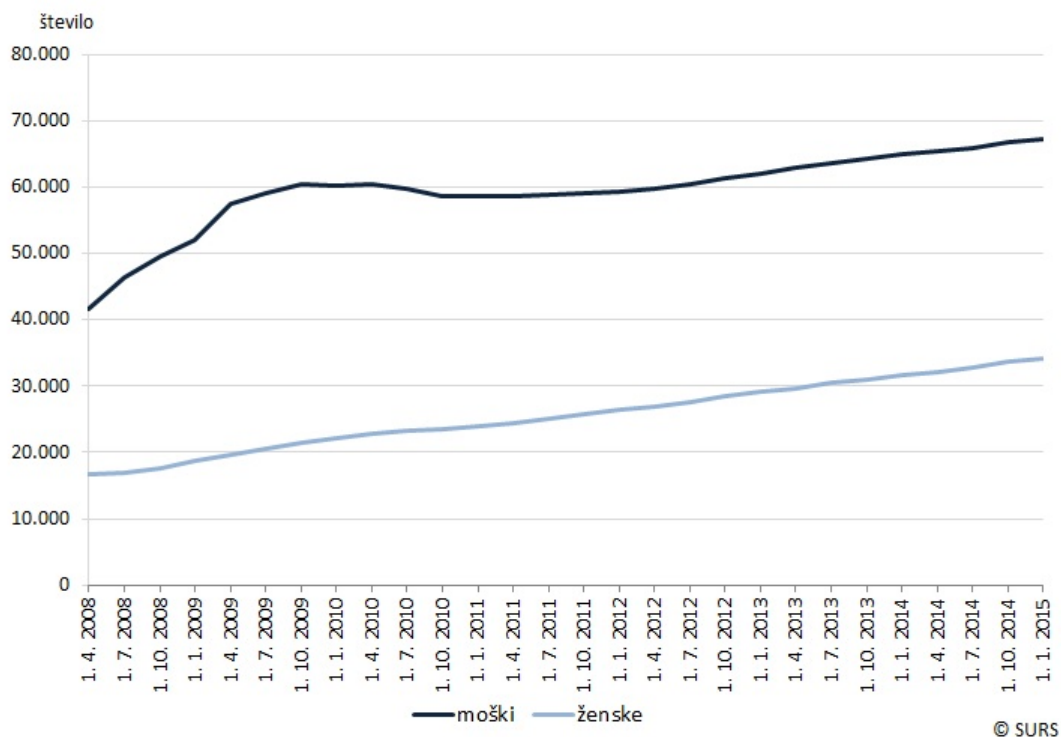
4 Statistika v Sloveniji

V tem poglavju bom pregledala statistiko ter demografske značilnosti tujih državljanov v Sloveniji. Podatke sem pridobila iz Statističnega urada Republike Slovenije (SURS) ter Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje (ZRSZ).

Izmed dobrih dveh milijonov prebivalcev, kolikor jih šteje Republika Slovenija, je število tujih državljanov 107.766. Kar pomeni, da tuji državljani v Republiki Sloveniji predstavljajo 5% celotnega prebivalstva. Čeprav v dobi sodobnih migracij ne migrirajo samo moški, kot pravi Koser (2007) in je v sodobnih migracijah skoraj polovica žensk, iz podatkov SURS-a vidimo, da razlike med tujimi državljani v Sloveniji po spolu še vedno obstajajo. Slabi dve tretjini (65%, 70.471 oseb) tujih državljanov v Sloveniji predstavlja moški spol in le dobra tretjina ženski spol (37.295 oseb).

Če primerjamo delež tujih državljanov po letih, lahko vidimo, da se je v zadnjem letu število tujih državljanov povečalo za dobrih 6 tisoč, kar znaša 5,5% več. Daljša časovna primerjava prav tako kaže na hitro rast števila tujih državljanov v Republiki Sloveniji. Od leta 2008, ko je število tujih državljanov v Republiki Sloveniji znašalo 58.505 (41.720 moških ter 16.877 žensk), se je do leta 2016 število povečalo za 49.261, kar pomeni za kar 84,2% (28.751 moških (86,9%) in 20.507 žensk (121,5%)).

Graf 4.1: Naraščanje števila tujih migrantov v Republiki Sloveniji po letih

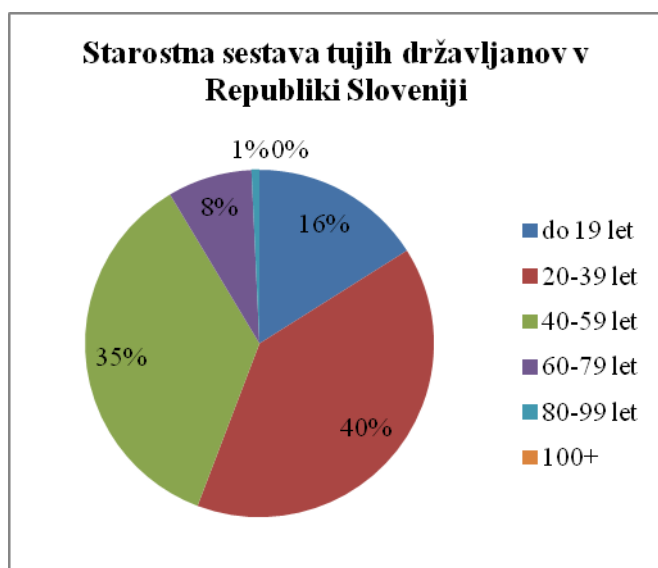

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2015).

V nadaljevanju se bom osredotočila na bolj podrobne demografske in socioekonomske značilnosti tujih državljanov v Republiki Sloveniji, ki sem jih pridobila iz Statističnega urada Republike Slovenije (SURS).

Če pogledamo sliko povprečnega migranta v Republiki Sloveniji v statističnih podatkih, ugotovimo, tako kot Medvedšek (2010), da gre za delovnega migranta, ki je najverjetneje državljan ene izmed držav bivše Jugoslavije, najpogosteje Bosne in Hercegovine, je moškega spola, njegov razlog za priselitev v Slovenijo je iskanje zaposlitve, zaposlen pa je najverjetneje v gradbeništvu ali predelovalni industriji, kjer zaseda manj zahtevno delovno mesto.

Graf 4.2: Starostna sestava tujih državljanov v Republiki Sloveniji

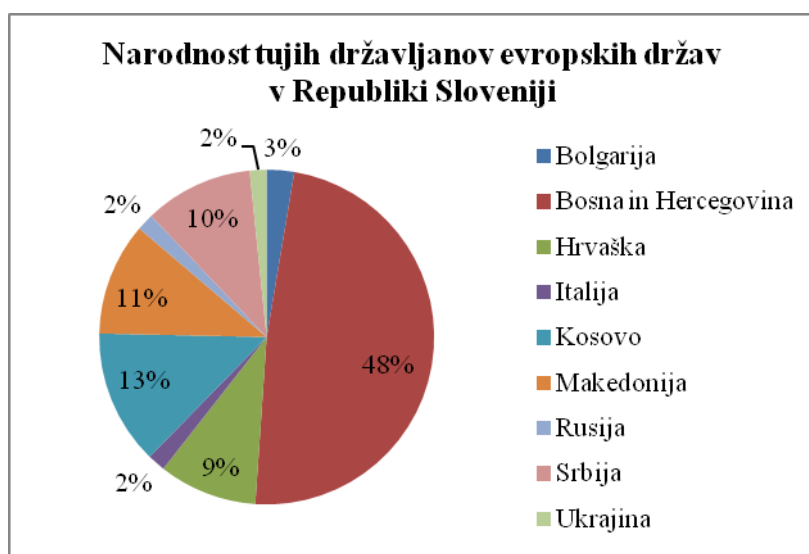
Če pogledamo starostno sestavo tujih državljanov v Republiki Sloveniji, vidimo, da med priseljenci iz tujih držav v Republiki Sloveniji prevladuje mlajša generacija, saj je več kot polovica tujih državljanov (56%) mlajših od 40 let. Najvišji delež (40%) dosegajo priseljenci, ki štejejo od 20 do 39 let. Sledijo jim tuji državljani stari od 40 do 59 let s 35%.

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2016a).

Večina migrantov, kar 96,7%, v Republiki Sloveniji prihaja iz evropskih držav. Sledijo jim migranti iz azijskih držav, ki dosegajo 2% med tujimi državljani v Republiki Sloveniji.

Med tujimi državljani evropskih držav, ki živijo v Republiki Sloveniji, jih največ, skoraj polovica (48%), prihaja iz Bosne in Hercegovine. Okrog 10% tujih državljanov iz evropskih držav v Republiki Sloveniji predstavljajo migranti iz sosednje Hrvaške, Kosova, Srbije ter Makedonije.

Graf 4.3: Sestava tujih državljanov iz evropskih držav v Republiki Sloveniji po narodnosti

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2016b).

Če primerjamo skupine tujih državljanov po narodnosti, je kar 76,4% priseljencev iz nekdanje Jugoslavije, 16,3 % iz drugih držav Evropske unije ter le 7,3% iz ostalih držav. Če te deleže primerjamo z deležem priseljencev iz držav nekdanjih članic Jugoslavije iz leta 2006, lahko vidimo, da se je ta delež zmanjšal, saj je delež priseljencev iz držav nekdanjih članic Jugoslavije v letu 2006 predstavljal 85% (Dolenc 2007).

V letu 2014 se je v Slovenijo še vedno priselilo največ migrantov z namenom zaposlitve, kar 45%, 44% predstavlja delež tujih državljanov, ki so se preselili z namenov združitve družine, drugi vzroki za priselitev so bili redkejši (SURS 2014).

Največ tujih državljanov je zaposlenih na področjih gradbeništva, predelovalnih dejavnosti, prometa in skladiščenja. V letu 2015 je bilo po podatkih Zavoda za zaposlovanje Republike Slovenije med tujimi državljanji izdanih 14.811 delovnih dovoljenj, kar bi naj bilo za 15,2 % manj kot v predlanskem letu. Med tujimi delavci v Sloveniji največji delež prihaja iz držav nekdanjih članic Jugoslavije, kar 88,7%, največ teh prihaja iz Bosne in Hercegovine. Ta trend se med leti ohranja (Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje 2016).

5 Javno mnenje

Javnost ni izbrana skupina posameznikov, temveč jo sestavljajo posamezniki, ki jih zanima določena tema. Na javnost tako ni mogoče gledati kot na družbeno skupino. Lippman trdi, da navadni državljanji ne morejo imeti kompetentnega mnenja, saj za to naj ne bi bili usposobljeni. Kompetentno mnenje lahko po njegovem mnenju razvijejo le " posebej strokovno usposobljeni in s potrebnimi informacijami oboroženi posamezniki, ki bi jim lahko pomagali informacijski uradi in s tem prispevali k veljavnosti odločitev" (Splichal v Lippmann 1999, 7).

Na oblikovanje javnega mnenja vplivajo tradicionalne, religiozne in kulturne razmere (Splichal v Tönnies 1998). Mnenja različnih posameznikov se razlikujejo zaradi "različnih čustev, navad ter misli in nazorov, ali so kako drugače dana dejstva zaradi celotnega položaja, predpostavk in "predsodkov" osebka " (Tönnies 1998, 86). Za kreiranje mnenja je tako pomemben način razmišljanja ter pogled na svet. Čeprav za družbena mnenja tako kot za individualna mnenja velja, da so raznolika in globoka, oznanjanje svojega mnenja v javnosti poteka spontano (Tönnies 1998).

5.1.1 Stereotipi

Pojem stereotipi je v družbenih vedah uveljavil Lippmann in jih definira kot "podobe v naših glavah", ki se močno razlikujejo od realnosti in nas velikokrat zavajajo. Stereotipi ne nastajajo samo v posameznikovem neposrednem zaznavanju realnega okolja, ampak so družbeno in kulturno posredovani. Del stereotipov posameznik osvoji med socializacijo. To tradicijo predajajo starši, učitelji itd. Mnenje si tako ustvarjamo glede na to, kar nam drugi povedo ali kar si sami predstavljamo, ker osebno poznamo zelo malo posameznikov in nam je veliko neznanega. Ker vseh ljudi ne moremo osebno spoznati, opazimo tip posameznika, ostanek slike pa zapolnimo s stereotipom, ki smo se ga naučili (Lippmann 1999).

Stereotipi delijo družbo na dve skupini: 'mi', pripadniki večinske družbe, in 'oni', drugi, migranti, priseljenci (Bučan Ručman 2014). Priseljenci so tako velikokrat tarča raznih predsodkov in stereotipov. Obravnava priseljencev tako velikokrat dobi negativen prizvok, ki ga večina niti ne opazi, oziroma se večini zdi čisto sprejemljiv. Prav tako v javnosti obstaja prepričanje, da priseljenci slovenski javnosti predstavljajo nekakšno grožnjo (Josipovič 2006).

Migranti so obravnavani kot 'drugačni', ker velikokrat odstopajo od standarda, ki je vzpostavljen v določeni družbi (Brezigar 2010).

5.1.2 Zaželeni in nezaželeni migranti

Države ločujejo med zaželenimi in nezaželenimi migranti. Zaželeni migranti so visoko kvalificirani državljani na področjih, ki jih država potrebuje. Drugo skupino tvorijo pogojno zaželeni migranti. To so nizko kvalificirani migranti, ki so v državah priselitve zaželeni, kadar jih potrebujejo, potem pa se jih umesti na listo nezaželenih ter se pričakuje vrnitev v domovino. Obstaja še tretja skupina migrantov. To so nezaželeni migranti že pri vstopu v državo priselitve; predstavljajo jih nizko kvalificirani tuji državljani s področij, ki jih država ne potrebuje (Castles in Miller v Bučan Ručman 2014).

Znotraj Evropske unije so migranti deležni kategoriziranja v dve skupini: na eni strani so državljani evropskih držav, na drugi pa državljani neevropskih oz. tretjih držav. Na razlikovanje vplivajo tudi izobrazba, socialni in ekonomski kapital. Če tuj državljan poseduje kapital, ki je v državi potreben, ga država sprejme, če ne, ga uvrsti med nezaželene migrante. Država presodi, koliko ima koristi ter stroškov od migranta; če ima več stroškov kot koristi, jih umesti med nezaželene migrante (Bučan Ručman 2014).

5.2 Pregled že opravljenih raziskav

O percepcijah slovenske javnosti do vprašanja migracij na podlagi analiz javnomnenjskih raziskav do sedaj ni bilo opravljenih veliko raziskav.

Avtorica Kraljeva je raziskovala javno mnenje o delavcih migrantih. Ugotovila je, da se večinsko prebivalstvo počuti ogroženo s strani migrantov, kar je odvisno tudi od socialno-ekonomskih razmer v državi. Imigracijska politika, ki bi naj omejevala priseljevanje tujcev v Slovenijo, ima še vedno visoko podporo. Javnomenjski raziskavi iz leta 2007 in 2010 sta pokazali, da tujci večinskemu prebivalstvu še vedno predstavljajo grožnjo na področju zaposlovanja ter ogrožajo nacionalno identiteto (Kralj 2011).

Avtorica Zavratnikova v analizi javnomnenjske raziskave iz leta 2007 ugotovi podobno kot Kraljeva. Na stališča do migracij močno vplivajo ekonomsko-socialne razmere v državi, in s tem tudi na sprejemanje, zaželenost ter toleriranje migrantov. Migranti še vedno predstavljajo domnevno grožnjo ekonomiji ter kulturi (Zavratnik 2011).

6 Empirične baze

V okviru projekta Slovensko javno mnenje (SJM) je bilo od leta 1968 do danes izvedenih več kot sto družboslovnih empiričnih raziskav. Konec 80ih je dinamika raziskovanja izrazito naraščala.

Center za raziskovanje javnega mnenja in s tem tudi Slovenija, sta se uspela vključiti v vse pomembne družboslovne empirične raziskave, kot so International Social Survey Programme, World Values Study, European Values Study, European Social Survey itd.. Slovenski sociologi so na začetku, ko se je Slovenija v 80ih želela priključiti mednarodnim primerjalnim raziskavam, naleteli na težave, saj bi jo k projektu sprejeli le, če bi zagotavljala raziskave s področja celotne Jugoslavije; vendar pa tega niso mogli zagotoviti. Tako se je Slovenija v primerjalno družboslovno raziskovanje vključila šele z osamosvojitvijo leta 1991. Takrat se je Slovenija vključila v projekt ISSP, prav tako tudi v raziskavi EVS ter WVS. V projekt ESS se je Slovenija vključila pri prvi meritvi pri projektu ESS, ki so jo opravili leta 2002 (Toš 2012a).

6.1 International Social Survey Programme - ISSP

Projekt ISSP je bil zasnovan s strani družboslovcev iz ZR Nemčije, Velike Britanije, ZDA in Avstralije v prvi polovici 80ih let. Prav tako je takrat nastal koncept EVS (European Values Survey), ki se je kasneje razvil v WVS (World Value Survey). V raziskovanje se je v tem času

vključila tudi Slovenija oz. v takratnem času Jugoslavija, vendar je bila, kot sem že omenila, omejena. Slovenija je uradno v program ISSP vključena od leta 1991, ki je od vključitve izvedla 22 tematskih raziskav na nacionalnih reprezentativnih vzorcih (Toš 2013).

Od leta 1985 do sedaj je bilo v projektu ISSP razvitih enajst modulov, to so: vloga države, socialna omrežja, družbena neenakost, družina in spreminjanje spolnih vlog, stališča o delu, religija, okolje, nacionalna identiteta, državljanstvo, prosti čas in šport ter zdravje in zdravstveno varstvo.

V svoji diplomski nalogi se bom pri empirični bazi ISSP osredotočila na modul narodna identiteta, kjer bom pregledala stališča do priseljevanja in odnos do migrantov ter drugih kultur. Ta modul je bil do leta 2016 izveden trikrat: leta 1995, 2003 ter 2013. Ker bom v diplomski nalogi preučevala stališča javnosti po letu 2000, se bom osredotočila le na modula izvedena v letih 2003 ter 2013.

6.2 European Values Study/World Values Study – EVS/WVS

Ideja za nastanek Evropske raziskave vrednot (EVS) je nastala v sedemdesetih. Oblikovalci projekta so z raziskavo začeli, ker jih je zanimalo predvsem, ali prihaja do novih, drugačnih vrednot, ki niso več tradicionalne, krščanske. Najprej je začela delovati European Value System Study Group (EVSSG), kasneje pa se je skupina preimenovala v European Values Study (EVS). Kot že rečeno, se je projekt začel z raziskovanjem vrednot Evropejcev, vendar se je postopoma širil tudi preko ostalih celin. Tako je European Values Study prerasla v World Values Study (WVS) (Toš 2012b).

6.3 European Social Survey - ESS

Projekt ESS je nastal leta 2001, kar je najkasneje v primerjavi z vsemi pomembnejšimi družboslovnimi raziskavami. Poglavitni cilj tega projekta je (Toš 2012a, 26) "kontinuirano in sistematično spremljanje stanja in procesov v evropskih državah na vseh relevantnih družbenih področjih, torej zagotavljanje kazalcev družbenega razvoja in delovanja sistemskim politik, s poudarkom na spremljanju učinkov teh politik skozi subjektivne zaznave državljanov."

Raziskava EVS je omejena na Evropo, tematsko se ukvarja predvsem z moralo in religijo, izvaja pa se enkrat na deset let. Njena nadgradnja WVS vključuje več kot 80 držav po svetu in se izvaja enkrat na pet let. ISSP se izvaja enkrat na leto, vendar je vsako leto izbrana druga tematika, ki se ponavlja na približno deset let. Projekt ESS je tako nastal z namenom, da zapolni nekatere tematske "luknje", ki jih druge raziskave niso obravnavale (Toš 2012a).

7 Empirični del

Empirični del je analiza podatkov pridobljenih iz različnih empiričnih baz: ESS, ISSP in EVS. V njem bom preučevala vpliv izbranih spremenljivk na javno mnenje slovenske javnosti o migrantih ter primerjala javno mnenje slovenske javnosti po letih.

7.1 Vpliv spremenljivk

Najprej se bom osredotočila na vpliv spremenljivk na javno mnenje slovenske javnosti o migrantih. Spremenljivki, ki sem ju izbrala za raziskovanje, sta stopnja izobrazbe ter politična orientiranost, saj menim, da se bo pri teh dveh spremenljivkah pokazala največja razlika v percepcijah javnega mnenja o migrantih med eno in drugo stranjo. V prvem delu bom preučevala vpliv stopnje izobrazbe na mnenje o migrantih, v drugem delu pa vpliv politične opredeljenosti na levo ali desno stran.

Za raziskovanje bom opravila podroben pregled empirične baze ESS. Osredotočila se bom na raziskavo iz leta 2014, ki se je še posebej ukvarjala z mnenjem javnosti o migrantih.

7.1.1 Vpliv stopnje izobrazbe na mnenje o migrantih

V Tabeli 7.1 lahko vidimo, katere kvalifikacije so anketirancem najpomembnejše. Prav tako lahko opazimo razlike med odgovori anketirancev z nižjo in višjo stopnjo izobrazbe.

Tabela 7.1: Vpliv izobrazbe na delež odgovorov, kako pomembne so naslednje kvalifikacije

	I. stopnja	II. stopnja	III., IV., V. stopnja	VI., VII. stopnja	VIII. stopnja
dobra izobrazba	58,3%	45%	42,6%	39,7%	45,3%
govorijo uradni jezik	90,9%	73,6%	71,6%	65,3%	48,4%
krščansko ozadje	30%	27,4%	14,2%	15,9%	9,7%
biti bel	27,3%	19,1%	11,1%	9%	3,2%
delovne sposobnosti, ki so potrebne v državi	75,1%	78%	71,1%	60,6%	54,9%
zavezanost k načinu življenja v državi	83,4%	79,6%	78,8%	71%	67,7%

Vir: European Social Study (2016).

Če primerjamo vpliv stopnje izobrazbe na deleže odgovorov, kako pomembne so podane kvalifikacije za priselitev v Slovenijo, vidimo, da se odgovori anketirancev z nižjo stopnjo izobrazbe razlikujejo od anketirancev z višjo stopnjo izobrazbe. Pri višji stopnji izobrazbe deleži pomembnosti določenih kvalifikacij padajo.

Najvišji delež odgovorov, kako pomembna je naslednja kvalifikacija, je pri anketirancih s I. stopnjo izobrazbe dosegla kvalifikacija znanja uradnega državnega jezika. Ta odgovor je izbrala večina anketirancev s I. stopnjo izobrazbe, kar 90,9%. Ta delež z višanjem stopnje pada, saj je ta odgovor izbralo 48,4% anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe.

Najvišje deleže, torej lahko rečemo kot najbolj pomembno kvalifikacijo za priseljevanje je dosegal odgovor zavezanosti k načinu življenja v državi. Prav tako visok delež dosega kvalifikacija, da imajo priseljenci delovne sposobnosti, ki so potrebne v državi. Kot najmanj pomembno kvalifikacijo pri priseljevanju pa so anketiranci navedli zunanjo lastnost, to je bela polt. Še vedno je tretjina anketirancev s I. stopnjo izobrazbe odgovorila, da je to pomembno. Le 3,2% anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe je odgovorilo, da je to nepomembno. Druga kvalifikacija, ki je najmanj pomembna, je krščansko ozadje priseljencev. Tretjina anketirancev s I. stopnjo izobrazbe je odgovorila, da je to pomembno, a le 9,7% anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe.

Tabela 7.2: Vpliv stopnje izobrazbe na delež strinjanja s trditvami

	I. stopnja	II. stopnja	III., IV., V. stopnja	VI., VII. stopnja	VIII. stopnja
Imigranti jemljejo delovna mesta slovenskemu prebivalstvu	40%	40,3%	36,2%	23,3%	9,7%
Priseljenci obremenjujejo socialni sistem države	50,1%	26,6%	25,5%	17,8%	9,7%
Zaradi priseljencev se povečuje število kaznivih dejanj	33,3%	37,3%	41,4%	37,6%	12,9%
Za družbo je bolje, če vsi delijo isto kulturo in tradicije	90,9%	71,6%	56,7%	42,9%	42%
Verska prepričanja so s strani priseljencev obogatena	18,2%	19,2%	20,5%	24,4%	26,8%

Vir: European Social Study (2016).

Tabela 7.2 je prikaz strinjanja anketirancev z različnimi stopnjami izobrazbe s podanimi trditvami. Največji delež anketirancev, tako nižje kot višje izobraženih, se strinja s trditvijo, da je za družbo bolje, če si vsi delijo isto kulturo in prepričanja. S tem se strinja skoraj večina anketirancev s I. stopnjo izobrazbe, kar 90,9% ter slaba polovica, 42%, anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe.

Deleži strinjanja s trditvami se nižajo z višanjem stopnje izobrazbe. Razlika je le pri zadnji trditvi: "verska prepričanja so s strani priseljencev obogatena", kjer se delež strinjanja s trditvijo viša z višanjem stopnje izobrazbe; s trditvijo se strinja 18,2% anketirancev s I. stopnjo izobrazbe ter 26,8% anketirancev z VIII. stopnjo. S trditvijo, da imigranti jemljejo delovna mesta slovenskemu prebivalstvu, se strinja 40% anketirancev s I. stopnjo izobrazbe ter le 9,7% anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe. Da priseljenci obremenjujejo državni socialni sistem se polovica anketirancev s I. stopnjo izobrazbe strinja, medtem ko se s to trditvijo strinja le 9,7% anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe. V javnosti velikokrat slišimo, da se zaradi imigrantov povečuje stopnja kriminala v državi. S to trditvijo se strinja tretjina anketirancev s I. stopnjo izobrazbe ter le 12,9% anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe.

Tabela 7.3: Strinjanje s trditvijo, da se/so nekatere rase

	I. stopnja	II. stopnja	III., IV., V. stopnja	VI., VII. stopnja	VIII. stopnja
rodijo manj inteligentne	37,5%	46,6%	26,5%	13,5%	12,9%
rodijo kot delovno ljudstvo	33,3%	40,7%	37,2%	25,9%	19,4%
boljše kot druge	37,5%	37,9%	37,4%	31,2%	27,6%

Vir: European Social Study (2016).

Iz Tabele 7.3 lahko vidimo, da med javnostjo še vedno vlada mnenje, da so nekatere rase manj vredne kot druge, kar kaže na odkrit rasizem. Pri trditvi, da se nekatere rase rodijo manj inteligentne, se kar 37,5% anketirancev s I. stopnjo izobrazbe strinja; ta delež je očitno manjši pri anketirancih z VIII. stopnjo izobrazbe, 12,9%. Prav tako vidimo visoke deleže pri naslednjih dveh trditvah. S trditvijo, da so nekatere rase bolj delovne, se strinja kar tretjina anketirancev s I. stopnjo izobrazbe ter 19,4 % anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe. Tudi pri trditvi, da so nekatere rase oz. kulture boljše kot druge, so razlike med odgovori anketirancev z nižjo ter tistih z višjo stopnjo izobrazbe opazne. S trditvijo se strinja več kot tretjina anketirancev s I. stopnjo izobrazbe ter presenetljivo skoraj tretjina anketirancev z VIII. stopnjo izobrazbe.

7.1.2 Vpliv politične opredeljenosti na mnenje o migrantih

Tabela 7.4: Vpliv politične opredeljenosti na delež odgovorov, kako pomembne so naslednje kvalifikacije

	levo	niti-niti	desno
dobra izobrazba	42,8%	41,5%	49%
govorijo uradni jezik	59,9%	69,8%	68,1%
krščansko ozadje	10,4%	13,5%	15,2%
biti bel	8,6%	10%	11,1%
delovne sposobnosti, ki so potrebne v državi	62,1%	64,2%	76,4%
zavezanost k načinu življenja v državi	68,4%	73,2%	79,9%

Vir: European Social Study (2016).

Že pri hitrem pregledu Tabele 7.4 vidimo, da obstaja povezava med percepcijami javnosti do migracij ter politično opredeljenostjo. Največjo razliko med strinjanjem, kako pomembne so podane kvalifikacije, opazimo med odgovoroma delovne sposobnosti, ki so potrebne v državi. Kar 76,4% desno opredeljenih trdi, da je to pomembno ter 14% manj levo opredeljenih. Pri ostalih kvalifikacijah so te razlike manjše.

Najvišja deleža dosegeta odgovora, da je pomembna kvalifikacija zavezanost k načinu življenja v državi. Le 20% desno opredeljenih se to ne zdi tako pomembno in le tretjini levo opredeljenih. Najmanjša razlika med deležema, katera kvalifikacija je pomembna, dosega odgovor, da je za priseljence pomembno, da so bele polti. Le 8,6% levo opredeljenih se s tem strinja, s tem se strinja tudi skoraj 2% več desno opredeljenih.

Tabela 7.5: Vpliv politične opredeljenosti na delež strinjanja s trditvami

	levo	niti-niti	desno
Imigranti jemljejo delovna mesta slovenskemu prebivalstvu	22,7%	30,4%	41,2%
Priseljenci obremenjujejo socialni sistem države	14,5%	22,1%	28,6%
Zaradi priseljencev se povečuje število kaznivih dejanj	32,2%	36,7%	42,9%
Za družbo je bolje, če vsi delijo isto kulturo in tradicije	43,1%	55,6%	67,9%
Verska prepričanja so s strani priseljencev ogrožena	13,8%	18%	30,3%

Vir: European Social Study (2016).

Največ anketirancev, tako levo kot desno politično opredeljenih, se strinja s trditvijo, da je za družbo bolje, da vsi delijo isto kulturo in običaje; s to trditvijo se strinja 43,1% levo

opredeljenih ter dve tretjini desno opredeljenih. Prav tako je pri tej trditvi med levo in desno opredeljenimi največja razlika v deležih strinjanja s trditvijo. Druge najvišje deleže tako pri levo kot desno politično opredeljenih dosega strinjanje s trditvijo, da se zaradi priseljencev povečuje število kaznivih dejanj. S to trditvijo se strinja 32,2% levo opredeljenih ter kar 42,9% desno opredeljenih. Najnižji delež strinjanja pri levo opredeljenih dosega trditev, da so verska prepričanja ogrožena s strani priseljencev, kar trdi 13,8% levo opredeljenih ter tretjina desno opredeljenih. Pri desno opredeljenih pa se najnižji delež strinja s trditvijo, da priseljenci bremenijo socialni sistem države; s to trditvijo se strinja 28,6% desno opredeljenih ter 14,5% levo opredeljenih. S trditvijo, da imigranti jemljejo delovna mesta slovenskem prebivalstvu, se strinja 22,7% levo opredeljenih ter kar 41,2% desno opredeljenih.

Tabela 7.6: Strinjanje s trditvijo, da se/so nekatere rase:

	levo	niti-niti	desno
rodijo manj inteligentne	12%	23,9%	35,8%
rodijo kot delovno ljudstvo	24%	31,5%	48,8%
boljše kot druge	27,9%	34,5%	46,9%

Vir: European Social Study (2016).

S trditvijo, da so nekatere rase bolj delovne, se strinja največ, skoraj polovica (48,8%) desno opredeljenih ter skoraj četrtina (24%) levo opredeljenih. Najmanj anketirancev, tako levo kot desno opredeljenih se strinja s trditvijo, da se nekatere rase rodijo manj inteligentne kot druge. Z njo se strinja dobra tretjina desno opredeljenih ter 12% levo opredeljenih. Največ levo opredeljenih pa se strinja s trditvijo, da so nekatere rase oz. kulture boljše kot druge, saj se z njo strinja 27,9% levo opredeljenih in 46,9% desno opredeljenih.

7.2 Primerjava po letih

V tem delu bom predstavila primerjavo javnega mnenja slovenske javnosti o migrantih po letih, in sicer se bom osredotočila na čas med leti 2002 ter 2014 (ko je bila opravljena zadnja raziskava).

Tabela 7.7: "Kaj menite, v kolikšnem obsegu naj Slovenija dovoli priseljevanje ljudi s podobnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije?"

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
mnogim naj dovoli priselitev	11,2%	15,4%	14,8%	17,2%	17,7%	20,2%
nekaterim naj dovoli	81,7%	74,8%	75,9%	76,6%	76,3%	71,6%
nikomur naj ne dovoli	7,1%	9,8%	9,3%	6,3%	6%	8,2%

Vir: European Social Study (2016).

Delež tistih, ki pravijo, naj Slovenija dovoli priseljevanje mnogim ljudem s podobnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije, se od leta 2002 do 2012 zvišuje; leta 2002 je ta delež znašal 11,2%, leta 2012 pa 20,2%. Delež se je zmanjšal le leta 2006 za 0,6%.

Delež tistih, ki pravijo, naj Slovenija ne dovoli priseljevanja nikomur s podobnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije, pa skozi čas bolj niha. Leta 2002 je ta delež znašal 7,1%, čez dve leti se je ta delež povečal za 2,7%, od leta 2006 pa je ta delež padal. Zvišal se je spet leta 2012 na 8,2%.

Tabela 7.8: "Kaj menite, v kolikšnem obsegu naj Slovenija dovoli priseljevanje ljudem z drugačnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije?"

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
mnogim naj dovoli priselitev	7,5%	11,8%	10,4%	12,1%	11%	13,9%
nekaterim naj dovoli	81,5%	75,2%	76,2%	78,7%	80,6%	76,2%
nikomur naj ne dovoli	11%	13%	13,3%	9,2%	8,4%	9,9%

Vir: European Social Study (2016).

Delež odgovorov, naj Slovenija ne dovoli priseljevanja nikomur z drugačnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije", je na začetku meritev, leta 2002, znašal 11%, skozi leta se je ta delež spreminjal. Čez štiri leta, leta 2006, je ta delež v primerjavi z ostalimi leti bil najvišji, 13,3%, nato delež pada, vendar se v letu 2012 zopet poviša na 9,9%.

Niha tudi delež tistih, ki so odgovorili, naj Slovenija dovoli priseljevanje mnogim ljudem z drugačnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalstva. Ta delež je bil najvišji v zadnjem letu meritve, v letu 2012; znašal je 13,9%. Ta delež se je od leta 2002 zvišal za 6,4%.

Tabela 7.9: "V kolikšnem obsegu naj Slovenija dovoli priseljevanje ljudi iz revnejših držav zunaj Evrope?"

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
mnogim	7,5%	9,2%	9,1%	10,1%	9,7%	12,2%
nekaterim	81,9%	74,8%	73,8%	75,5%	77,1%	72,5%
nikomur	10,6%	15,9%	17,1%	14,5%	13,2%	15,3%

Vir: European Social Study (2016).

Delež tistih, ki pravijo, naj Slovenija dovoli priseljevanje mnogim ljudem iz revnejših držav zunaj Evrope, je leta 2002 znašal 7,5%. Ta delež je skozi leta nihal za procent. Delež se je do leta 2012 zvišal na 12,2%. Delež tistih, ki pravijo, naj Slovenija ne dovoli priseljevanja nikomur iz revnejših držav zunaj Evrope, se je do leta 2006 zviševal, leta 2008 začne padati in se čez štiri leta zopet zviša na 15,3%.

Tabela 7.10: Delež, koliko naj Slovenija dovoli priseljevanja

	veliko	nekaj	nič
visoko usposobljenih kadrov iz revnih evropskih držav	21,1%	69,8%	9,1%
visoko usposobljenih kadrov iz revnih neevropskih držav	15,5%	69,4%	15,1%
nekvalificiranih delavcev iz revnih evropskih držav	7,5%	78,4%	14,2%
nekvalificiranih delavcev iz revnih neevropskih držav	5,6%	58,1%	36,4%

Vir: European Social Survey (2016).

Če pogledamo vpliv nacionalnega izvora migrantov ter njihovo izobrazbo na (ne)zaželenost določenih priseljencev, lahko vidimo, da so določeni migranti bolj ali manj zaželeni. Najbolj zaželeni so visoko usposobljeni kadri iz revnih evropskih držav, največ, 21,1% anketirancev, je odgovorilo, naj velikemu številu tem migrantom Slovenija dovoli vstop. Najmanj zaželeni so migranti nekvalificirani delavci iz revnih neevropskih držav. Kar 36,4% anketirancev je odgovorilo, naj Slovenija ne sprejme nič teh migrantov.

Tabela 7.11: "Ali menite, da je v splošnem dobro ali slabo za slovensko gospodarstvo, da prihajajo živet k nam priseljenci iz drugih držav?"

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
slabo	33,9%	38,9%	38,9%	35,9%	41,6%	36%
niti-niti	51,5%	43,8%	40,7%	43,4%	42,7%	42%
dobro	14,6%	17,4%	20,2%	20,7%	15,8%	22%

Vir: European Social Study (2016).

Da so priseljenci za slovensko gospodarstvo dobri, se skozi leta strinja vedno več anketirancev. Delež je padel le leta 2010 za 5%, vendar se je do leta 2012 spet zvišal na 22%.

Tabela 7.12: "Ali menite, da je kulturno življenje v Sloveniji zaradi priseljencev v splošnem ogroženo ali obogateno?"

	2002	2004	2006	2008	2010	2012
ogroženo	18,9%	25,9%	26,5%	26,1%	26,9%	22%
niti-niti	54,6%	46,6%	43,1%	44,5%	46,1%	42%
obogateno	26,5%	27,4%	30,3%	29,4%	27,2%	36%

Vir: European Social Study (2016).

Da je kulturno življenje v Sloveniji zaradi priseljencev obogateno, se strinja dobra tretjina Slovencev. Skozi leta se je ta delež spreminjal. Do leta 2006 se je delež zviševal, nato je delež čez štiri leta padel za tri odstotke, vendar se je čez dve leti zvišal za skoraj 10%. Kljub temu, da se je med leti delež tistih, ki pravijo, da je kulturno življenje zaradi priseljencev obogateno, se skozi leta viša tudi delež tistih, ki trdijo, da je kulturno življenje zaradi priseljencev ogroženo. Delež teh se skozi vsa leta viša, le leta 2012 je ta odstotek nižji kot prejšnja leta, čeprav je še vedno višji v primerjavi z letom 2002.

Tabela 7.13: Delež strinjanja s trditvijo

	2003	2008	2013
Zaradi priseljencev se povečuje število kaznivih dejanj	53,7%	42,9%	46,1%
Priseljenci zasedajo delovna mesta ljudem, ki so bili rojeni v Sloveniji	48%	36,1%	40,9%
Za družbo je bolje, če skupine ohranijo svoje posebne običaje in tradicije	58,5%	48,6%	78,1%

Vir: International Social Survey Programme (2016a in 2016b) in European Values Study (2016).

S trditvijo, da se zaradi priseljencev povečuje število kaznivih dejanj, se je leta 2003 strinjalo več kot polovica anketirancev (53,7%), ta delež se je kasneje znižal na 42,9%, leta 2013 pa zopet zvišal na 46,1%. Delež anketirancev, ki pravijo, da priseljenci zasedajo delovna mesta ljudem, ki so bili rojeni v Sloveniji, je leta 2003 predstavljal 48%, do leta 2008 se je ta delež znižal na 36,1%. Čez pet let pa se je ta delež zopet dvignil na 40,9%. Najvišji delež Slovencev se strinja s trditvijo, da je za družbo bolje, če skupine ohranijo svoje posebne običaje in

tradicije. Leta 2013 se je s to trditvijo strinjalo kar 78,1% anketirancev. Ta delež se je od leta 2008 dvignil za skoraj 30%. Leta 2003 pa je ta delež znašal 58,5%.

7.3 Preverjanje hipotez

H1: Mnenja slovenske javnosti, da migranti predstavljajo grožnjo, se v primerjavi s preteklimi leti spreminjajo v smer manjšanja izražanja predsodkov.

Tako na podlagi analize empiričnih podatkov kot analize literature lahko prvo hipotezo potrdim, saj sem na podlagi empiričnih podatkov ugotovila, da se v primerjavi z letom 2003 v letu 2013 manj anketirancev strinja s trditvama, da se zaradi priseljencev povečuje število kaznivih dejanj ter da priseljenci zasedajo delovna mesta ljudem, ki so bili rojeni v Sloveniji. Prav tako se v letu 2013 več ljudi strinja, kar 78,1%, da je za družbo bolje, če skupine ohranijo svoje posebne običaje in tradicije. Tudi delež ljudi, ki se strinjajo, da so priseljenci dobri za slovensko gospodarstvo, se skozi leta viša, zmanjšal se je le leta 2010. V tem letu lahko opazimo upad tudi drugih deležev, ki zmanjšujejo izražanje predsodkov, povežemo pa ga lahko s socialno-ekonomskimi razlogi v državi, saj se pozna vpliv gospodarske krize. Prav tako lahko hipotezo potrdim iz pregleda teorije, saj avtorji poudarjajo, da migranti večinski družbi predstavljajo grožnjo tako na gospodarskem kot kulturnem področju. Podobno sta ugotovili tudi avtorici Kraljeva ter Zavrtnikova v svojih raziskavah javnega mnenja, da med slovensko družbo še vedno vlada strah pred migranti, ki ga lahko povežemo s socialno-ekonomskimi dejavniki.

H2: V percepcijah slovenske javnosti obstaja razlika med zaželenimi ter nezaželenimi migranti. Med zaželene migrante spadajo izobraženi državljani držav članic Evropske unije, med nezaželene pa nekvalificirani delavci, državljani držav tretjih držav. Te razlike se skozi čas ohranjajo ter tudi večajo.

Tudi to hipotezo lahko na podlagi tako teorije kot analize empiričnih podatkov potrdim, saj sem ugotovila, da v primerjavi med leti še vedno obstaja razlika med zaželenimi ter nezaželenimi migranti. Iz empiričnih podatkov sem ugotovila, da sicer delež tistih, ki pravijo, da naj Slovenija ne dovoli priseljevanja nikomur, tako z istim kot drugačnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije, skozi leta pada, delež se je zvišal le leta 2012. Obstaja razlika med deleži tistih, ki se strinjajo, naj Slovenija ne dovoli priseljevanja nikomur z istim nacionalnim izvorom, in deleži tistih, ki se strinjajo, naj Slovenija ne dovoli priseljevanja nikomur z drugačnim nacionalnim izvorom. Delež tistih, ki trdijo, naj Slovenija priseljevanja ne dovoli nikomur z drugačnim nacionalnim izvorom, je višji. Prav tako je delež

tistih, ki trdijo, naj Slovenija dovoli priseljevanje mnogim ljudem z istim nacionalnim izvorom, višji, kot delež tistih, ki trdijo, naj Slovenija priseljevanje dovoli mnogim z drugačnim nacionalnim izvorom. Prav tako se ta deleža skozi leta postopoma višata.

Ne samo, da se te razlike skozi čas ohranjajo, iz Tabele 7.7 ter Tabele 7.8 je razvidno, da se te razlike tudi večajo. Razlika med deležema tistih, ki so odgovorili, naj Slovenija dovoli priseljevanje mnogim s podobnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije, in tistih, ki so odgovorili, naj to ne dovoli nikomur, je v letu 2002 znašala dobre 4%, medtem ko je ta razlika v letu 2012 znašala 12%. Prav tako, čeprav ne v tolikšni meri, se je povišala razlika med tistimi, ki trdijo, naj Slovenija dovoli priseljevanje mnogim s podobnim narodnostnim izvorom, kot ga ima večina prebivalcev Slovenije, ter tistimi, ki trdijo, naj to ne dovoli nikomur, saj je ta razlika v letu 2002 znašala 2,5%, v letu pa se je zvišala na 4%.

Prav tako lahko iz Tabele 7.10 vidimo, da obstaja razlika med (ne)zaželenostjo migrantov z drugačnim nacionalnim izvorom ter stopnjo izobrazbe. Najbolj zaželeni so visoko usposobljeni kadri iz revnih evropskih držav, najmanj zaželeni pa nekvalificirani delavci, ki so državljani tretjih držav.

8 Sklep

V diplomskem delu sem raziskovala stališča slovenske javnosti do migrantov po letu 2000. Zanimali so me predvsem trendi javnega mnenja o migrantih, in kako se ti skozi čas spreminjajo.

Iz pregledane literature je razvidno, da univerzalna definicija migracij ne obstaja. Sama sem se v diplomski nalogi oprla na splošno definicijo, ki pravi, da so mednarodne migracije "gibanja ljudi prek meje države, v katerih migrant spremeni državo običajnega prebivališča" (Bučar Ručman 2014, 161). Najpomembnejša prelomnica v obdobju priseljevanja v Slovenijo je leto 1970, ko se je v Slovenijo več ljudi priselilo kot odselilo, torej Slovenija postane država priseljevanja (Dolenc 2007). Najpomembnejši dejavniki za migracije so ekonomski, socialni ter politični, vendar je umestitev migrantov v kategorije vzrokov za migracije težko, saj se ti dejavniki med seboj velikokrat prepletajo (Bogue v Josipovič 2006).

Tuji državljani v Republiki Sloveniji predstavljajo 5% celotnega prebivalstva. Če pogledamo sliko povprečnega migranta v Republiki Sloveniji v statističnih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije, ugotovimo, tako kot Medvedšek (2010), da gre za delovnega migranta, ki je najverjetneje državljan ene izmed držav bivše Jugoslavije, najpogosteje Bosne in Hercegovine, saj ti predstavljajo skoraj polovico migrantov v Sloveniji, je moškega spola, njegov razlog za priselitev v Slovenijo je iskanje zaposlitve, zaposlen pa je najverjetneje v gradbeništvu ali predelovalni industriji, kjer zaseda manj zahtevno delovno mesto.

Migranti so tako kot drugje po svetu tudi v Sloveniji velikokrat tarča raznih predsodkov ter stereotipov, ki nastanejo, kot pravi Lippmann (1999), na podlagi mnenj, ki si jih ustvarimo glede na to, kar nam drugi povedo ali kar si predstavljamo, ker malo posameznikov poznamo osebno. Predsodki tako velikokrat pripeljejo do razlikovanja med zaželenimi ter nezaželenimi migranti.

Na začetku diplomskega dela sem si postavila dve hipotezi: H1: "Mnenja slovenske javnosti, da migranti predstavljajo grožnjo, se v primerjavi s preteklimi leti spreminjajo v smer manjšanja izražanja predsodkov." H2: "V percepcijah slovenske javnosti obstaja razlika med zaželenimi ter nezaželenimi migranti. Med zaželene migrante spadajo izobraženi državljani držav članic Evropske unije, med nezaželene pa nekvalificirani delavci, državljani držav tretjih držav. Te razlike se skozi čas ohranjajo ter tudi večajo.". Prvo hipotezo sem potrdila na

podlagi analize empiričnih baz ESS, ISSP in EVS ter pregleda literature, in sem ugotovila, da v primerjavi z letom 2003, leta 2013 manj ljudi izraža svoje predsodke proti migrantom. Izražanje predsodkov se je po letu 2008 zvišalo, vendar so deleži še vedno nižji v primerjavi z deleži iz leta 2002. Višanje izražanja predsodkov lahko pojasnimo z vplivom gospodarske krize, ki se je v Sloveniji pojavila po letu 2008. Migranti tako predstavljajo največjo grožnjo večinskemu prebivalstvu predvsem na trgu dela, čeprav nekatere raziskave kažejo, da se zaposlovanje večinske populacije ne poveča, če je trg dela zaprt za migrante, saj je večina migrantov zaposlenih na področjih gradbeništva, predelovalne industrije, skladiščenja itd., ki so za večinsko populacijo nezanimiva (Pajnik in drugi 2010).

Tudi drugo hipotezo sem na podlagi analize empiričnih baz ESS, EVS in ISSP ter pregleda literature potrdila, saj tako imigracijska politika EU kot prebivalci Slovenije razlikujejo med zaželenimi in nezaželenimi migranti. Med zaželene migrante spadajo tuji državljani evropskih držav z izobrazbo s področja, ki ga Slovenija potrebuje. Med nezaželene migrante pa spadajo tuji državljani neevropskih držav, ki so nekvalificirani delavci ali z izobrazbo s področja, ki ga je v Sloveniji dovolj. Kot sem ugotovila iz analize empiričnih podatkov, se razlikovanje skozi čas ohranja ter tudi zvišuje.

V empiričnem delu sem prav tako preverjala vpliv stopnje izobrazbe ter politične opredeljenosti na stališča slovenske javnosti do migracij. Na podlagi analize empiričnih podatkov sem ugotovila, da imata obe spremenljivki, tako stopnja izobrazbe kot politična opredeljenost, vpliv na percepcije javnosti do migracij. Višjo kot ima posameznik stopnjo izobrazbe, manj je nagnjen k izražanju predsodkov do migrantov ter obratno, nižja kot je izobrazba, višja je stopnja izražanja predsodkov. Ugotovitev potrjuje tudi Lippmann, ki trdi, da so stereotipi bolj značilni za neizobražene ter da izobraževanje izostri osebno zavest ter tako predsodki ne vplivajo toliko na posameznikove percepcije. Pravi, da se bodo izobraženi trudili preseči predsodke in stereotipe (Lippmann 1999). Prav tako sem v analizi ugotovila razlikovanje med izražanjem predsodkov levo in desno politično opredeljenih. Levo opredeljeni so nagnjeni k manjšemu izražanju predsodkov ter desni k večjemu. Menim, da pri desno opredeljenih prevladuje predvsem strah pred migranti, obravnavajo jih predvsem kot grožnjo nacionalni identiteti. To potrjuje tudi visok delež (67,9%) tistih, ki pravijo, da je za družbo bolje, če vsi delijo isto kulturo in tradicije.

Menim, da bi stereotipe in predsodke večinske družbe nad migranti lahko odpravili z vzpostavljanjem stikov med različnimi etničnimi skupinami, saj je tudi Bučan Ručman (2014)

v svoji raziskavi ugotovil, da diskriminacijo odpravljajo medsebojni stiki. Prav tako bi na sprejemanje migrantov s strani večinske družbe lahko vplivala imigracijska politika, ki bi temeljila na omogočanju migracij, ne pa na preprečevanju ter omejevanju le-teh, kar bi privedlo do večje enakopravnosti med migranti ter pripadniki večinske družbe (Pajnik in drugi 2010).

9 Literatura

1. Brezigar, Sara. 2010. »Dobrodošli v Slovenijo, vendar ne zahtevajte preveč!« Izseki iz življenja državljanov tretjih držav na trgu delovne sile v Republiki Sloveniji. V *Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani*, ur. Mojca Medvedšek in Romana Bešter, 143–171. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
2. Bučar Ručman, Aleš. 2014. *Migracije in kriminaliteta: pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.
3. Dolenc, Danilo. 2004. Priseljevanje v Slovenijo iz območja nekdanje Jugoslavije po II. svetovni vojni. V *Percepcije slovenske integracijske politike*, ur. Miran Komac in Mojca Medvedšek, 37–87. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
4. Dolenc, Danilo. 2007. Priseljevanje v Slovenijo z območja nekdanje Jugoslavije po drugi svetovni vojni. V *Priseljenci*, ur. Miran Komac, 69–102. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
5. European Social Study. 2016. *European Social Survey Round 1–7 Data*. Dostopno prek: <http://nesstar.ess.nsd.uib.no/webview/> (22. julij 2016).
6. European Values Study. 2016. *European Values Study 2008 – 4th wave*. Dostopno prek: <http://zacad.gesis.org/webview/index.jsp> (9. julij 2016).
7. International Organization for Migration. 2006. *Glosar migracij*. Dostopno prek: http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_8_slo.pdf (8. avgust 2016).
8. International Social Survey Programme. 2016a. *International Social Survey Programme: National Identity II – ISSP 2003*. Dostopno prek: <http://zacad.gesis.org/webview/index.jsp?object=http://zacad.gesis.org/obj/fStudy/ZA3910> (9. julij 2016).
9. --- 2016b. *International Social Survey Programme: National Identity III – ISSP 2013*. Dostopno prek: <http://zacad.gesis.org/webview/index.jsp?object=http://zacad.gesis.org/obj/fStudy/ZA5950> (9. julij 2016).
10. Josipovič, Damir. 2006. *Učinki priseljevanja v Slovenijo po drugi svetovni vojni*. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU.
11. Koser, Khalid. 2007. *International Migration: A Very Short Introduction*. Dostopno prek: <http://lms.hse.ru/content/lessons/35035/Koser%20International%20Migration.pdf> (12. avgust 2016).

12. Kralj, Ana. 2011. Ekonomske migracije in delavci migranti v ogledalu javnega mnenja. V *Annales. Series historia et sociologia* 21 (2). Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-VZREN7ZY/?> (19. avgust 2016).
13. Lippmann, Walter. 1999. *Javno mnenje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Medvedšek, Mojca. 2007. Razmišljanja o pojavih nestrpnosti in etnične distance v slovenski družbi. V *Priseljenci*, ur. Miran Komac, 187–217. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
15. Medvedšek, Mojca. 2010. Demografske in socioekonomske značilnosti državljanov tretjih držav v Sloveniji. V *Državljanji tretjih držav ali tretjerazredni državljani*, ur. Mojca Medvedšek in Romana Bešter, 47–91. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
16. Pajnik, Mojca, Veronika Bajc in Sanja Herič. 2010. Migranti na trgu dela v Sloveniji. V *Dve domovini*, 32. Dostopno prek: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fFJsbx1jU1EJ:www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-LQ75STPR/eb6fec0b-132d-4677-8c2b-3fa35a66f02f/PDF+&cd=2&hl=sl&ct=clnk&gl=si> (23. avgust 2016).
17. Statistični urad Republike Slovenije. 2014. *Leta 2014 med priseljenimi manj terciarno izobraženih kot med odseljenimi*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/StatWeb/prikazinovico?id=5661&idp=17&headerbar=15> (13. julij 2016).
18. --- 2015. *1. Januarja 2015 Slovenija s 2.062.874 prebivalci, 5 % tujih državljanov*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/statweb/prikazinovico?id=5148&idp=17&headerbar=15> (13. julij 2016).
19. --- 2016a. *Osnovne skupine prebivalstva po starosti in spolu, Slovenija, polletno*. Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (13. julij 2016).
20. --- 2016b. *Prebivalstvo po državi državljanstva, petletnih starostnih skupinah in spolu, Slovenija, letno*. Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (13. julij 2016).
21. --- 2016c. *Delovno aktivno prebivalstvo (brez kmetov) po skupinah državljanstva, dejavnostih (SKD 2008) in spolu, Slovenija, mesečno*. Dostopno prek: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (19. julij 2016).
22. Tönnies, Ferdinand. 1998. *Kritika javnega mnenja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
23. Toš, Niko. 2012a. *Vrednote v prehodu V.: Slovenija v evropskih primerjavah: evropska družboslovna raziskava 2002-2010*. Wien: Echoraum; Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

24. --- 2012b. *Vrednote v prehodu VI.: Slovenija v mednarodnih primerjavah 1992-2011*. Wien: Echoraum; Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. --- 2013. *Vrednote v prehodu VII.: Slovenija v mednarodnih in medčasovnih primerjavah SJM – ISSP*. Wien: Echoraum; Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
26. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. 2016. *Letno poročilo 2015*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. Dostopno prek: http://www.ess.gov.si/_files/8853/Letno_porocilo_ZRSZ_2015.pdf (10. avgust 2016).
27. Zavratnik, Simona. 2011. Sodobne migracije v mnenjih slovenske javnosti. V *Dve domovini*, 33. Dostopno prek: <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-FZF0X5LW> (28. julij 2016).